

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Obavljanje nekog zadatka ili posla je vjerovatno najvažnija ljudska aktivnost zato što ona predstavlja izvor sveg materijalnog bogatstva koje je neophodno za život. Raditi znači stremići nećemu, truditi se, zanimati se nećim, organizovati svoje ponašanje u skladu sa ciljem kojeg slijedimo.

Mala djeca treba da znaju od malih nogu da, iako igra zaokuplja veći dio njihovog svakodnevnog života, život nije samo igra i da postoji mnogo stvari koje treba uradimo iako su teške pa čak i naporne i mnogo obaveza koje treba strogo da pošćujemo i izvršavamo, i to, naravno, u skladu sa karakteristikama uzrasne grupe.

Djeca će naućiti da izvršavaju zadatke kod kuće zajedno sa porodicom, da obavljaju aktivnosti zajedno sa porodicom kako bi održavali čistoću u kući i spremali kuću i imali veseo i lijep dom.

U obdaništu djeca mogu da uće zadatke kao što su: pomoć u postavljanju stola, pomoć u raspremanju stola i stolica poslije rućka, pospremanje igraćaka poslije igre, spremanje sobe, slaganje igraćaka na policu, sređivanje prostora za igru itd.

Radne aktivnosti se mogu organizovati na razne načine, npr. zajednićki poslovi sa društveno korisnim ciljem, lagani zadaci, rad u prirodi (briga o biljkama, malim životinjama i dvorištu vrtića). Ovi poslovi se mogu osmisliti tako da djeca pomažu vaspitaću da pospremi učionicu, podijeli materijale i slično.

Kada vrše ove aktivnosti, vaspitać(ica) mora uvijek imati na umu da je bitno da djeca osjećaju zadovoljstvo zbog toga što znaju da su od pomoći, da rade i da su korisna. Zato je neophodno da shvate da rad nije isto što i igra i da on predstavlja važan zadatak kojeg moraju završiti. Neophodno je takođe naglasiti u ovom uzrastu da rad ne znaći potrebu za stvaranjem nekog proizvoda, nego da je njegov glavni cilj da doprinese sveukupnom razvoju i formiranju djeteta.

Aktivnost br. 1 "Kad izađe sunce"

Kratak pregled aktivnosti:

U prvom dijelu aktivnosti, djeca će napraviti malu radionicu u kojoj će organizovati pjesničku grupu. U drugom dijelu, pjesnička grupa će predstaviti svoj rad, i na kraju će djeca razgovarati o sadržaju pjesmice koju je pjesnička grupa odrecitovala.

Cilj:

- Razviti kod djece svijest o tome da rad iziskuje određeni napor.
- Razviti kod djece prve radne navike.

Procedure:

- Praktične radnje
- Recitovanje
- Ponavljanje
- Razgovor

- Objašnjavanje

Potrebni materijal:

Tanki karton, odjeća za seljaka, radnika, mornara, rudara, ribara, igračke: motika, ribarska mreža, pijuk i ostale igračke alatke.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

U prvom dijelu aktivnosti djeca pripremaju sav potreban materijal za pjesničku grupu. U toj aktivnosti jedna djeca crtaju, druga djeca izrezuju, a treća lijepe nacrtana i izrezana sunca na veliki komad kartona.

Vaspitač(ica) će urediti učionicu tako da materijali budu raspoređeni na različitim stolovima, a djeca će se nakon kratkog uvodnog objašnjenja posvetiti izvršavanju dodjeljenih zadataka.

Vaspitač(ica) će odabrati petnaestoro djece koja će naučiti stihove pjesničke grupe. Na taj način će svi učestvovati u pripremi i organizaciji aktivnosti.

Drugi dio

Pjesnička grupa će uvježbavati recitacije na sljedeći način:

Petnaestoro djece je raspoređeno u različite grupice. Jedno dijete će biti obučeno kao seljak, ostala djeca kao radnik, mornar, ribar i rudar; preostala djeca će u rukama držati sunca koja su napravila od tankog kartona.

Seljak kaže:

Kad izađe sunce,
Ja obrađujem
Svoju zemlju,
Kad izađe sunce,
Ja *sam* seljak,
Radnik,
Kad izađe sunce.

Hor i sva ostala djeca zajedno izgovaraju posljednji stih (Kad izađe sunce) i hor podiže sunca.

Radnik kaže:

Kad izađe sunce
Ja idem u

Svoju fabriku,
 Kad izađe sunce,
 Zato što sam radnik,
 I vrijedno radim,
 Kad izađe sunce.

Hor i sva ostala djeca zajedno izgovaraju posljednji stih (Kad izađe sunce) i hor podiže sunca.

Mornar stavlja ruku na čelo kao da gleda u daljinu i kaže:

Kad izađe sunce,
 Svjetskim morima
 Plovim ja,
 Kad izađe sunce
 Ja sam mornar.

Ribar nastavlja:

A ja sam ribar,
 Kad izađe sunce,
 Ja lovim ribu,
 Kad izađe sunce,
 Zato što sam ja
 Pravi ribar.

Hor i sva ostala djeca zajedno izgovaraju posljednji stih (Kad izađe sunce) i hor podiže sunca.

Rudar kaže:

Kad izađe sunce,
 Ja idem u središte Zemlje,
 Kad izađe sunce,
 Zato što sam rudar
 I vrijedno radim,
 Kad izađe sunce.

Petoro djece istupi naprijed, drže se za ruke i zajedno sa horom koji podiže sunca, kažu:

Kad izađe sunce,
 Da izgradim život,
 Ja idem,
 Kad izađe sunce,
 Zato što sam sa sela

I vrijedno radim,
 Kad izađe sunce,
 Sunce
 Sunce
 Kad izađe sunce,

Treći dio

Vaspitač(ica) će povesti sa djecom razgovor o trudu i naporu ovih radnika. Zahvaljujući njima imamo sve ono što seljak uzgoji, sve ono što radnik napravi, sve ono što ribar ulovi, sve ono što mornar donese na svom brodu iz drugih zemalja, sve one minerale koje rudar iskopa iz zemlje.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspješno su odglumili hor.			
Razumjeli su važnost posla kog obavljaju razne vrste radnika.			
Bila im je potrebna pomoć da razumiju važnost poslova koje obavljaju razne vrste radnika.			
Sarađivali su u zajedničkoj aktivnosti pripremanja recitacije.			
Koncentrisali su se na svoju aktivnost i druge stvari im nisu odvrćale pažnju.			

Aktivnost br. 2 "Ko to proizvodi?"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je poučna igra sa karticama na kojima su nacrtani razni proizvodi. Djeca treba da prepoznaju šta je na slici i da kažu ko to proizvodi. Cilj ove aktivnosti je da se kod djece nastave izgrađivati pozitivna iskustva u vezi s radom.

Cilj:

- Izgraditi kod djece iskustva o korisnosti rada seljaka i radnika.

Procedure:

- Igra
- Razgovor
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Kartice sa raznim ilustracijama poljoprivrednih, morskih i industrijskih proizvoda.

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) objašnjava djeci igru i pravila igre.

Vaspitač(ica) pokazuje djeci 15 kartica veličine 10 x 10 cm. Na karticama su nacrtani: mango, kupus, lubenica, narandža, jabuka, riba, sunđer, morski račić, lignja, jastog, kuća, televizor, video kamera, frižider, računar.

Vaspitač(ica) daje djeci 15 kartica, 5 crvenih koje predstavljaju proizvode koje proizvodi radnik, 5 zelenih koje predstavljaju proizvode koje proizvodi seljak i 5 plavih koje predstavljaju proizvode ribarovog rada.

Djeca se dijele u dvije ekipe sa istim brojem članova. Svaka ekipa će dobiti pravo da igra 7 puta (svako dijete u ekipi ima po jednu kartu). Petnaesta karta će se koristiti u slučaju da rezultat bude neriješen, a bacanjem novčića će se odrediti ekipa koja će odgovarati na petnaestu karticu.

Vaspitač(ica) će pokazati prvu karticu, djeca će podići odgovarajuću (istu) karticu i objasniti zašto su je podigla.

Pravila igre:

1. Ekipa dobija poen za svaku ispravno podignutu karticu.
2. Pobjeđuje ona ekipa koja sakupi najviše poena.

Drugi dio

Vaspitač(ica) i djeca razgovaraju o poslu radnika, seljaka, ribara, rudara. Vaspitač(ica) ističe koristi njihovog posla u smislu proizvoda koje nam pružaju.

Vaspitač(ica) pita djecu o poslu njihovih roditelja i naglašava da i njihovi roditelji doprinose svojim radom i trudom boljem životu svih ljudi.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su neophodnost rada i truda u životu čovjeka.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate neophodnost rada i truda u životu čovjeka.			
Razumjeli su značenje kartica.			
Ostali su u igri i aktivnosti drugih ljudi im nisu odvracale pažnju.			
Imaju pozitivnu predstavu o radu i zajedničkom trudu.			

Aktivnost br. 3 "I djeca rade"

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) djeci daje zadatke koji su prethodno osmišljeni za manje grupe, tako da ih djeca urade kao da ispunjavaju neku obavezu iako možda izgledaju kao igra.

Cilj:

- Da djeca nauče izvršavati društveno korisne zadatke sa zadovoljstvom.

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

- Nastaviti učiti djecu razlikama između igre i rada.

Procedure:

- Zadaci koje djeca treba da ispune
- Razgovor

Potrebni materijal:

Vaspitačica će odabrati materijale u skladu sa zadacima koje je dodijelila svakoj grupi djece.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) objašnjava djeci zadatak koji treba da urade, npr. da obrišu stolove, da pripreme i podijele materijale za aktivnost, da isprazne korpe za otpatke, da podijele čaše u trpezariji, rasporede stolice i slično.

Ovo su samo primjeri; vaspitač(ica) može odabrati druge zadatke, ali uvijek treba da ima na umu fizičke mogućnosti i individualna interesovanja djece za određene stvari.

Vaspitač(ica) mora insistirati na tome da djeca razumiju da je to zadatak kojeg treba da urade i da ga ne mogu ostaviti nezavršenog ili pretvoriti ga u igru kao ostale prijašnje zadatke i da će na kraju njihov trud biti nagrađen.

Drugi dio

Prije nego što počne aktivnosti, vaspitač(ica) će djeci izrecitovati pjesmicu o radu.

Treći dio

Djeca će obaviti aktivnost, a nakon toga će sa vaspitačicom ocijeniti posao kojeg je uradila svaka grupa koja je bila zadužena za određeni zadatak.

Vaspitač(ica) će postaviti sljedeća pitanja:

Da li vam se svidjela ova aktivnost?

Da li je korisno ovo što ste uradili? Zašto?

Da li pomažete svojim roditeljima kod kuće?

Koje zadatke obavljate?

Da li volite da pomažete roditeljima i vaspitačici? Zašto?

Nakon procjene, vaspitač(ica) će predložiti da se dodijeli nagrada onima koji su najvrednije radili i naglasiće korisnost međusobne saradnje i zajedničkog truda.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspješno su uradili zadatak do kraja.			
Bila im je potrebna pomoć da uspješno urade zadatak i privedu ga kraju			
Uradili su zadatak sa zadovoljstvom.			
Ispoljavali su pozitivne emocije u vezi sa radnim zadatkom koji im je dodijeljen.			
Ponudili su pomoć u kućnim poslovima i zadacima u vrtiću.			

Aktivnost br. 4
"Naše veselo i lijepo dvorište"

Kratak pregled aktivnosti:

Ova aktivnost se sastoji od grupnog rada u dvorištu vrtića. U prvom dijelu, vaspitač(ica) objašnjava od čega se sastoji posao, raspodjeljuje zadatke, a kasnije djeca uče napamet pjesmicu o cvijeću koju će recitovati prije početka. Zatim ocjenjuju šta su uradili

i razgovaraju o tome koje su sve koristi od urađenog posla i na kraju pjevaju pjesmu "Kako je veselo moje dvorište".

Ukoliko u vašem vrtiću ne postoji dvorište, djeca mogu pospremati igračke i čistiti sobu ili bilo koji dio vrtića koji nije opasan za djecu, dok god zadaci ne prevazilaze fizičke mogućnosti djece.

Cilj:

- Razviti kod djece iskustva i emocije zadovoljstva i sreće zbog zajednički urađenog posla.

Procedure:

- Praktične radnje
- Razgovor
- Ponavljanje
- Recitovanje
- Pjevanje

Potrebni materijal:

Sredstva za rad: metle, grabljice, kantice za zalijevanje, šeširi za zaštitu od sunca, zaštitne rukavice, kese za skupljanje lišća i ostalih otpadaka.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će objasniti djeci šta treba da rade i podijeliće ih u nekoliko grupa:

- Jedna grupa zalijeva cvijeće i druge biljke u dvorištu.
- Jedna grupa plijevi korov.
- Jedna grupa skuplja suvo lišće.
- Jedna grupa skuplja papiriće i druge otpatke u dvorištu.

Iako je ovo zajednički posao, svako dijete će uraditi svoj dio posla i naučiće napamet pjesmicu koju će djeca zajedno recitovati prije početka aktivnosti.

Drugi dio

Djeca će recitovati pjesmicu i kasnije će zajedno raditi, a pridružiće im se i vaspitačica koja će takođe imati svoj zadatak.

Tokom zajedničkog rada, vaspitač(ica) će davati pozitivne komentare o onome što djeca rade, reći će kako je dobar zajednički rad i trud, kako će dvorište biti lijepo poslije njihovog rada, kako će djeca moći da kažu da je to njihovih ruku djelo itd. i dopustiće

djeci da i ona spontano komentarišu.

Treći dio

Nakon zajedničkog rada, vaspitač i djeca će u učionici ocijeniti obavljeni posao. Djeca će objasniti šta su radila i zašto je trebalo to da rade.

Završiće ovu aktivnost pjevanjem pjesme.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspješno su završili svoj dio posla.			
Bila im je potrebna znatna pomoć da urade posao, uglavnom da ga privedu kraju.			
Pokazali su zadovoljstvo urađenim poslom.			
Shvatili su koje su koristi njihovog posla.			
Pomagali su jedni drugima tokom aktivnosti.			

Aktivnost br. 5 "Posjeta radionici"

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) će organizovati posjetu djece radionici ili bilo kom drugom mjestu gdje mogu posmatrati zajednički rad ljudi, dok god to mjesto za njih ne predstavlja opasnost.

Prvi dio aktivnosti se sastoji od pripreme za posjetu. Zatim dolazi sama posjeta i na kraju djeca razgovaraju o svojim utiscima i zapažanjima.

Cilj posjete:

- Razviti kod djece svijest o važnosti radnika i koristima njihovog rada.

Procedure:

- Razgovor
- Posmatranje
- Šetnja
- Objašnjenje

Potrebni materijal:

Foto-aparat ili video kamera ako djeca žele da ovjekovječe posjetu.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) organizuje posjetu djece radionici koja je blizu vrtića, ali najprije mora da utvrdi da u radionici ne postoji nikakva opasnost za djecu.

Vaspitač(ica) će upoznati djecu sa mjestom koje će posjetiti i sa svim što će tamo vidjeti. Zatim će djeca izraditi poklone za radnike, npr. razglednice, crteže, obilježivače za knjigu, poster itd.

Vaspitač(ica) će pokazati fotografije ili slike uslova i karakteristika rada u radionici koju će posjetiti kako bi djeca stekla određeno predznanje o tome šta će tamo vidjeti i kako bi mogla unaprijed smisliti pitanja za radnike.

Drugi dio

Djeca idu u posjetu. Tokom posjete će uraditi sljedeće aktivnosti:

Djeca će posmatrati kako radnici zajedno rade i to sa mjesta gdje im ne prijete nikakva opasnost. Nakon toga će jedan od radnika ili vaspitač(ica) djeci objasniti posao koji se radi na ovom mjestu. Neophodno je, prije svega, objasniti im na jednostavan način proizvodni proces kako bi mogla vidjeti da izrada nekog proizvoda ne zavisi od jednog radnika nego od usklađenih radnji mnogih radnika.

Vaspitač(ica) i djeca će se zahvaliti radnicima što su im dozvolili da ih posjete i upoznaju i uručiće im poklone koje su pripremili za njih.

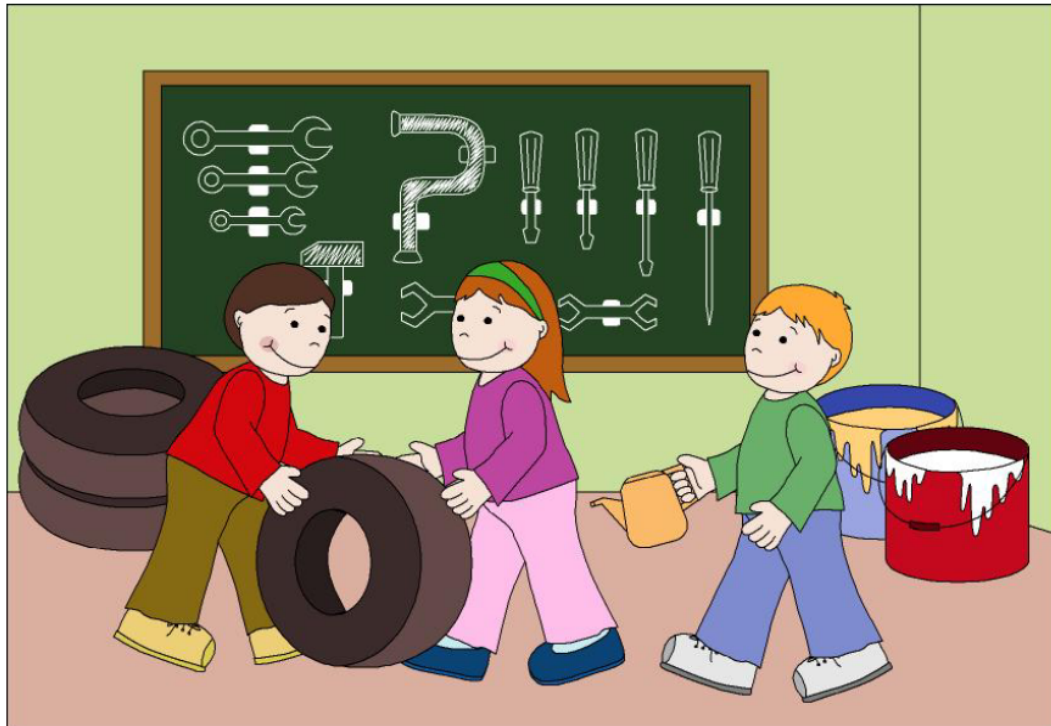
Treći dio

Nakon posjete, vaspitačica će razgovarati s djecom o zapažanjima i utiscima iz radionice i o društvenoj koristi rada ovih ljudi. Ako su tokom posjete snimljene fotografije ili filmovi, vaspitač(ica) će ih pustiti kako bi ih djeca vidjela prije početka razgovora.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Objasnili su svoja zapažanja i u svojim aktivnostima su imitirali šta su tamo vidjeli.			
Pokazali su divljenje i poštovanje prema poslu radnika koje su posjetili.			
Prepoznali su vrijednost i korist njihovog rada.			
Bila im je potrebna pomoć da prepoznaju vrijednost i korist njihovog rada.			

Aktivnost br. 6

Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka "Igrajmo se radnika"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra uloga u kojoj djeca glume radnike. U ovoj aktivnosti mogu da učestvuju sva djeca koja to žele. Uz pomoć ove aktivnosti djeca će ocijeniti sve što su uradila u čitavom ovom bloku.

Cilj:

- Razviti kod djece iskustva u vezi sa poslom kojim se bave radnici.
- Izgraditi i utvrditi kod djece pojmove truda i zajedničkog rada.

Procedure:

- Igra
- Praksa
- Razgovor
- Posmatranje

Potrebni materijal:

Kutak za igru u učionici (igraonica) gdje se nalaze neophodni materijali za ovu igru uloga: igračke alatke i simboli pomoću kojih će djeca izvoditi aktivnosti koje su vidjeli tokom posjete radionici.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

U uvodnom razgovoru vaspitač(ica) pita djecu ko želi da se igra. Kada se oformi grupa, djeca će odabrati igračke i simbole koji su im potrebni za igru. Te igračke treba da im budu nadohvat ruke.

Tokom razgovora, vaspitač(ica) će zamoliti djecu da opišu svoje utiske i zapažanja u vezi s onim što su vidjela tokom posjete radionici.

Drugi dio

Igra počinje i tokom nje vaspitač(ica) indirektno učestvuje i daje prijedloge kako bi podstakla igru, obogatila je i učinila je živahnijom te kako bi razvila pozitivne odnose među djecom. Vaspitač(ica) će takođe pomoći da se prijateljski razriješi bilo kakav eventualni sukob među djecom, a djeci kojoj je potrebna pomoć će pokazati kako radnici rade svoj posao.

Treći dio

Vaspitač(ica) zaključuje ovu aktivnost razgovorom u kojem zajedno sa djecom ocjenjuje kako su se djeca igrala i naglašava kako radnici rade svoj posao.

Vaspitač(ica) na kraju rezimira razgovor kroz sistematizaciju svega onoga što su djeca naučila o zajedničkom trudu radnika, seljaka, rudara i mnogih drugih ljudi koji nas hrane, oblače, grade naše škole itd.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Ispravno su se uživjeli u uloge od početka do kraja.			
Obavljali su radnje u skladu sa ulogom koju su igrali.			
Iznosili su komentare o važnosti posla kojim se bave radnici.			
Uspješno su rješavali sukobe do kojih je dolazilo tokom igre.			
Svojim ponašanjem su pokazali da imaju izgrađenu svijest o vrijednosti i koristi zajedničkog truda.			

